

УДК 338.27

DOI: 10.31891/2307-5740-2020-286-5-47

РОГАТИНА Л. П.

Одеська національна академія харчових технологій

СИСТЕМА БЕЗПЕКИ НЕДЕРЖАВНИХ ПЕНСІЙНИХ ФОНДІВ В УКРАЇНІ

Метою статті є розкриття особливостей та структурних елементів системи безпеки недержавних пенсійних фондів в Україні. Визначено особливості функціонування недержавних пенсійних фондів. Недержавні пенсійні фонди свою діяльність здійснюють, користуючись послугами інших установ; сукупність пенсійних внесків та інвестиційного доходу формують пенсійні накопичення окремого учасника; зобов'язані інвестувати пенсійні кошти відповідно до встановлених обмежень, розподіляти отриманий від інвестування прибуток між учасниками фонду, що формує безпечні принципи функціонування. Розглянуті особливості створення недержавних пенсійних фондів визначили основні засадничі умови до формування системи їх безпеки. Доведено, що система безпеки недержавних пенсійних фондів має враховувати той факт, що фондом одночасно управляють три установи: адміністратор, компанія з управління активами та банк-зберігач. Окреслено цілі та завдання, принципи забезпечення безпеки; визначено суб'єктів безпеки.

Ключові слова: недержавний пенсійний фонд, безпека, система безпеки, пенсійні внески, загрози, ризики.

ROGATINA L.

Odessa National Academy of Food Technologies

SECURITY SYSTEM OF NON-STATE PENSION FUNDS IN UKRAINE

Non-state pension funds operate in unstable, volatile conditions, which require them to develop an appropriate security system to minimize the consequences of various threats and challenges. The purpose of the article is to reveal the features and structural elements of the security system of non-state pension funds in Ukraine. To achieve this goal, a systematic approach, methods of generalization, comparison, analysis and synthesis were used. Peculiarities of functioning of non-state pension funds are determined and singled out as follows: non-state pension funds carry out their activities using the services of other institutions; the set of pension contributions and investment income form the pension savings of an individual participant; they are obliged to invest pension funds in accordance with the established restrictions, to distribute the income received from investing among the participants of the fund, which forms the safe principles of functioning. The considered features of non-state pension funds formation have defined the principal conditions to the development of their security system. It is proved that the security system of non-state pension funds should take into account the fact that the fund is managed simultaneously by three institutions: the administrator, the asset management company and the custodian bank. The goals and objectives, principles of security are outlined; security subjects are identified in the article. It is substantiated that security principles determine the most important security features of non-state pension funds. The principles of legality, consistency, complexity, completeness, interaction, continuity, flexibility, timeliness are suggested. The objects of security are the processes of non-state pension provision of citizens in the country. The subjects of the security system of non-state pension funds, using appropriate methods and measures, provide reliable protection of security objects from various threats. Prospects for further research should be aimed at studying the subjects of security, their classification in view of the decisive role in the security system of non-state pension funds.

Key words: non-state pension fund, security, security system, pension contributions, threats, risks.

Постановка проблеми. В Україні функціонує система недержавного пенсійного забезпечення, що базується на засадах добровільної участі громадян, роботодавців та їх об'єднань у формуванні пенсійних накопичень з метою отримання пенсійних виплат. В Україні недержавне пенсійне забезпечення може здійснюватися недержавними пенсійними фондами (НПФ) шляхом укладення пенсійних контрактів; страховими компаніями шляхом укладення договорів страхування довічної пенсії; банківськими установами шляхом укладення договорів про відкриття пенсійних депозитних рахунків для накопичення пенсійних заощаджень. Усі вказані суб'єкти функціонують у нестабільних, мінливих умовах, що вимагає від них формування відповідної системи безпеки для мінімізації наслідків різноманітних загроз та викликів.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Проблеми безпеки банків та страхових компаній вже достатньо розкриті у вітчизняній науці, зокрема, є низка монографічних видань та статей, де розглядаються питання забезпечення безпеки цих фінансових установ. Водночас, активний розвиток НПФ можна пояснити зростаючою потребою в доходах у пенсійному віці в контексті негативних демографічних тенденцій. Тому пенсійне забезпечення перетворюється в один з найважливіших аспектів корпоративних фінансів та вимагає формування ефективної системи безпеки вітчизняних недержавних пенсійних фондів.

Постановка завдання. Аналізуючи існуючі напрацювання у сфері недержавного пенсійного забезпечення, можна зробити висновок, що вітчизняні науковці у своїх дослідженнях НПФ акцентують увагу: на окремих складових механізми функціонування фондів (видах пенсійних виплат та умовах їх отримання; організаційних аспектах роботи НПФ; організаційно-правових формах НПФ) [1; 2]; особливостях розвитку вітчизняного пенсійного забезпечення та проведення пенсійних реформ [3; 4]. Питання безпеки недержавних пенсійних фондів менше вивчені науковцями [5; 6]. З огляду на це, метою статті є розкриття особливостей та структурних елементів системи безпеки недержавних пенсійних фондів в Україні.

Основні результати дослідження.

1. Особливості функціонування недержавних пенсійних фондів. З поширенням приватного пенсійного забезпечення зростає і роль недержавних пенсійних фондів, які активізують конкуренцію між

усіма установами у галузі управління активами. Виникнення та розвиток НПФ обумовлюється їхнім призначенням – є інститутами пенсійної системи, у яких накопичуються пенсійні внески задля отримання у майбутньому пенсійних виплат. Саме діяльність вимагає від НПФ формування відповідної системи безпеки. Щоб розуміти якою вона має бути, необхідно спершу розкрити основні засади функціонування недержавних пенсійних фондів. На основі опрацювання низки літературних джерел, виділимо ті, що визначатимуть принципові засади системи безпеки недержавних пенсійних фондів.

По перше, недержавні пенсійні фонди – це юридична особа, яка має статус фінансової установи, довгострокові фінансові ресурси якої формуються за рахунок внесків фізичних та юридичних осіб з метою забезпечення майбутніх пенсійних виплат та виконання зобов'язань за результатами своєї діяльності. Водночас має непідприємницький статус, при цьому не може займатися іншою діяльністю, окрім накопичення пенсійних внесків учасників, їхнього інвестування та здійснення пенсійних виплат. Після включення до Державного реєстру фінансових установ не мають права змінювати свій вид та назву, зазначені у статуті недержавного пенсійного фонду.

Засновниками недержавних пенсійних фондів можуть бути одна чи декілька юридичних осіб, фізичних осіб. Це залежить від виду недержавного пенсійного фонду:

- відкритий пенсійний фонд створюється будь-якою одною або декількома юридичними особами і є доступним для будь-яких юридичних та фізичних осіб як вкладників фонду;
- корпоративний фонд створюється одним чи кількома юридичними особами-роботодавцями, до яких можуть приєднуватись інші роботодавці-платники;
- професійний фонд створюється об'єднаннями юридичних або фізичних осіб або просто фізичними особами за професійною ознакою.

По-друге, НПФ свою діяльність здійснюють, користуючись послугами інших установ: послуги з адміністрування надаються адміністратором пенсійних фондів; послуги з управління активами – компанією з управління активами; послуги зі зберігання активів – банком-зберігачем. У НПФ не створюються структурні підрозділи, відповідно, не існує підпорядкування структурних підрозділів єдиному керівному органу; немає колективу, оскільки немає осіб, які б перебували із пенсійним фондом у трудових відносинах.

По-третє, формування та використання фінансових ресурсів НПФ здійснюється відповідно до законодавчого та нормативно-правового забезпечення, виключно у національній валюті України, окрім випадків, передбачених законодавством, шляхом безготівкових (для юридичних осіб) та готівкових розрахунків. При цьому фінансові ресурси можуть бути використані виключно для цілей інвестиційної діяльності фонду, виконання зобов'язань перед його учасниками та оплати витрат, пов'язаних із здійсненням недержавного пенсійного забезпечення.

По-четверте, сукупність пенсійних внесків та інвестиційного доходу від них формують пенсійні накопичення окремого учасника недержавного пенсійного фонду. Пенсійні внески до недержавних пенсійних фондів надходять [7, с. 13]:

- 1) від юридичних осіб:
 - засновників недержавних пенсійних фондів;
 - роботодавців-платників;
 - професійних об'єднань;
- 2) від фізичних осіб:
 - учасників, які є вкладниками;
 - третіх осіб (подружжя, діти, батьки);
 - фізичних осіб-підприємців;
- 3) як переведені пенсійні кошти фізичних осіб з інших фінансових установ (страхової компанії, банку, іншого недержавного фонду).

Пенсійні внески до недержавних пенсійних фондів сплачуються у розмірах та у порядку, встановлених пенсійним контрактом, відповідно до умов обраних пенсійних схем. Внески у недержавні пенсійні фонди можуть здійснюватися невеликими періодичними платежами та за деяких обставин допускається їх тимчасове припинення (в Україні мінімальний розмір пенсійних внесків – 10% мінімальної зарплати із розрахунку за один місяць);

По-п'яте, головними зобов'язаннями недержавного пенсійного фонду є пенсійні виплати. Вони складають найбільшу частину поточних зобов'язань фонду. Розміри пенсійних виплат визначаються виходячи із сум пенсійних коштів, що обліковуються на індивідуальному пенсійному рахунку учасника фонду, тривалості виплати та формули розрахунку величини пенсії на визначений строк. Вітчизняним законодавством визначено такі види пенсійних виплат [8]:

- 1) пенсія на визначений строк – пенсійні виплати, які здійснюються періодично протягом визначеного строку, розраховуються, виходячи із строку не менш як десять років від початку здійснення виплати.
- 2) одноразова пенсійна виплата – пенсійна виплата, що здійснюється адміністратором одноразово на вимогу учасника фонду;

3) довічна пенсія – пенсійні виплати, які здійснюються страховою компанією на підставі договору страхування довічної пенсії протягом життя фізичної особи періодично після досягнення нею пенсійного віку відповідно до законодавства про страхування.

По-шосте, НПФ зобов'язані інвестувати пенсійні кошти відповідно до встановлених обмежень, розподіляти отриманий від інвестування прибуток між учасниками фонду пропорційно до коштів на їхніх індивідуальних рахунках, що унеможливило використання фондів у комерційних цілях його безпосередніх засновників та формує безпечні принципи функціонування. У вітчизняному законодавстві визначено заборони та обмеження для інвестування [8]:

- формувати пенсійні активи за рахунок позикових (кредитних) коштів;
- надавати майнові гарантії, забезпечені пенсійними активами, або будь-які кредити (позики) за рахунок пенсійних активів;
- укладати угоди купівлі-продажу або міни пенсійних активів з обов'язковою умовою зворотного викупу;
- емітувати будь-які боргові цінні папери та похідні цінні папери;
- розміщувати у зобов'язаннях однієї юридичної особи більш як 10 відсотків загальної вартості пенсійних активів;
- тримати більш як 10 відсотків цінних паперів (корпоративних прав) одного емітента.

Здійснення інвестування відбувається на основі затвердженої інвестиційної декларації, яка визначає інвестиційну політику НПФ. В інвестиційній декларації визначається склад активів НПФ, основні напрями інвестування пенсійних активів та обмеження інвестиційної діяльності з пенсійними активами, встановлені у межах загальних вимог та обмежень інвестиційної діяльності, визначених законодавством.

2. Ризики діяльності недержавних пенсійних фондів. Розглянуті особливості створення та функціонування недержавних пенсійних фондів визначили основні засадничі умови до формування системи їх безпеки. В аналітичному звіті, який підготували фахівці Світового банку перелік ризиків для НПФ, виглядає так [9, с. 9]:

1. Ризики, пов'язані з непрозорою конкуренцією (схеми, створені органами державного управління, квазіпенсійні продукти страхових компаній і пенсійні рахунки банків можуть зменшити прозорість ринку та перешкодити клієнтам здійснювати обґрунтований вибір, який сприяє максимізації пенсій в довгостроковій перспективі).

2. Ризики, пов'язані зі структурою управління фондами і їх прозорістю (непрозора структура управління не забезпечує спрямованість діяльності недержавних пенсійних фондів на учасників пенсійної системи).

3. Ризики, пов'язані з оцінюванням вартості активів (удосконалення процесів формування цін цінних паперів, що використовуються для оцінювання вартості активів, і роллю зберігачів у цьому оцінюванні).

4. Ризики з розрахунками вартості одиниці пенсійних внесків (оскільки учасники пенсійних програм не мають можливості постійно відслідковувати вартість одиниці своїх пенсійних внесків, вони не поінформовані належним чином про якість управління активами і не мають належної основи, необхідної для того, щоб зробити вільний і обґрунтований вибір пенсійної схеми, яка відповідатиме їхнім особистим потребам).

5. Ризики, зумовлені обмеженим набором можливостей для досягнення оптимальної диверсифікації портфеля (неадекватна пропозиція ліквідних цінних паперів, випущених урядом і/або прозорими корпоративними емітентами).

6. Ризики перехресного продажу та маркетингу (ризики, пов'язані з тим, що брак інформації чи неправильна інформація, небажані стимули звужують можливості здійснення вільного та обґрунтованого вибору пенсійної схеми).

На сучасному етапі Україна обтяжена численними загрозами для своєї національної безпеки та безпеки як окремого суб'єкта бізнесу, так і кожного громадянина. Війна, девальвація гривні, корупція та тінізація економіки тощо загострюють проблеми та протиріччя у економічному розвитку. Погоджуємось із думкою, що недержавні пенсійні фонди як суб'єкти довгострокових фінансових вкладень відчувають вплив різних чинників, які можуть ускладнювати їх розвиток породжувати ризики у їхньому функціонуванні. [7, с. 95–104], зокрема:

1. Ризик слабого здійснення диверсифікації пенсійних активів у дохідні фінансові інструменти через незначні обсяги пенсійних внесків, зменшення кількості громадян, хто створює пенсійний капітал на майбутнє.

2. Ризик можливої втрати коштів через неякісне інвестування недержавних пенсійних фондів, що проявляється у відхиленні дохідності інвестування від запланованого значення, коли актив НПФ не приніс очікуваного доходу чи не відповідає принципам надійності та ліквідності.

3. Ризик неефективного функціонування недержавних пенсійних фондів, які мають мати достатньо фінансових ресурсів для здійснення своєї діяльності.

4. Ризик недовіри з боку учасників недержавного пенсійного забезпечення та зменшення обсягів подальших пенсійних внесків. Громадяни України мають низький рівень доходів та не мають достатньої інформації про переваги таких фондів, не проявляють до них належної довіри. Більшість підприємців не зацікавлені у створенні корпоративних пенсійних фондів за рахунок своїх коштів.

5. Ризик функціонування пенсійних схем, які використовують неконкурентні переваги і містять додаткові ризики. Так, багато пенсійних продуктів не відповідають основним принципам захисту прав споживачів фінансових послуг, є незрозумілими та не прозорими.

Структурування ризиків діяльності недержавних пенсійних фондів вимагає розробки відповідної системи їх мінімізації та удосконалення.

3. Основні складові системи безпеки недержавних пенсійних фондів. Система безпеки недержавних пенсійних фондів має враховувати той факт, що фондом одночасно управляють три установи: адміністратор, компанія з управління активами та банк-зберігач, що, на нашу думку, означає – безпека НПФ залежить й від результатів роботи вказаних установ. З огляду на це, у контексті нашого дослідження окреслимо цілі та завдання, принципи забезпечення безпеки; визначимо її риси та властивості, проаналізувати її здатність адаптовуватися до постійних коливань та збурень.

На нашу думку, система безпеки недержавних пенсійних фондів має відповідати таким вихідним положенням організації систем: цілісність системи, тобто узгодженість між усіма її внутрішніми компонентами; еволюція – відкритість до процесів, змін та трансформації; підпорядкованість – адаптивність до зовнішніх та внутрішніх чинників розвитку; сумісність – здатність взаємодіяти з іншими системами вищого порядку та підтримувати рівновагу з системами такого ж порядку; адаптація – гнучкість стосовно переорієнтації до нових процесів.

Система економічної безпеки НПФ підпорядкована конкретним цілям та функціонує на основі дотримання певних принципів. Пріоритетами у посиленні економічної безпеки НПФ є створення і реалізація умов щодо ефективного функціонування суб'єктів пенсійного забезпечення з метою досягнення належного соціального забезпечення.

Основними цілями у формуванні системи економічної безпеки недержавних пенсійних фондів є:

- фінансове забезпечення стійкого розвитку недержавних пенсійних фондів;
- мінімізація ризиків пенсійного забезпечення;
- здійснення заходів щодо підвищення іміджу та довіри до недержавних пенсійних фондів на фінансовому ринку;
- своєчасність та повнота пенсійних виплат;
- максимізація ринкової вартості недержавних пенсійних фондів за умов своєчасного виявлення та усунення загроз та небезпек.

Досягнення окреслених цілей передбачає виконання низки завдань, зокрема:

- захист інтересів та конституційних прав громадян України на достойне пенсійне забезпечення;
- розвиток накопичувальних пенсійних програм, що у майбутньому сформує суспільство заможних громадян;
- розвиток недержавних пенсійних фондів з метою поступового витіснення державної системи пенсійного забезпечення;
- оцінювання рівня безпеки недержавних пенсійних фондів;
- прогнозування впливу зовнішніх та внутрішніх загроз;
- застосування інструментарію з метою запобігання, нейтралізації, або ліквідації загроз.

Дієвість системи економічної безпеки залежить від чіткого дотримання вихідних постулатів.

Принципи — це основні засади, правила, які визначають найбільш важливі риси безпеки НПФ. До них ми зачисляємо принципи: законності, системності, комплексності, повноти, взаємодії, безперервності, гнучкості, своєчасності.

Принцип законності передбачає дії суб'єктів безпеки (НПФ, адміністратора, компанії з управління активами, банку-зберігач) відповідно до ухвалених законів та нормативно-правових актів.

Системність означає єдність та сумісність усіх складових системи безпеки НПФ, що підпорядковані виконанню поставлених завдань, при цьому усі елементи системи взаємопов'язані між собою.

Принцип комплексності передбачає максимально широке використання різноманітних інструментів з метою надійного та повного захисту об'єктів безпеки від різного роду загроз та небезпек. Також проявляється в узгодженні дій суб'єктів пенсійного забезпечення щодо дотримання безпечного процесу пенсійного накопичення, здійснення пенсійних виплат та ефективній протидії негативним проявам.

Принцип повноти полягає у виявленні та детальному вивченні всіх фактів, що містять ознаки або прояви небезпек чи загроз безпеці НПФ, адміністратора, компанії з управління активами, та банку-зберігача.

Принцип взаємодії означає, що всі елементи системи повинні взаємодіяти, а зусилля суб'єктів безпеки мають бути скоординованими, як і скоординованою маж бути співпраця між суб'єктами та державою, між суб'єктами та громадянами, між державою та громадянами.

Принцип безперервності передбачає постійний моніторинг внутрішнього і зовнішнього середовища з метою виявлення можливих загроз або небезпек, аналіз чинників, умов та особливостей проведення пенсійної реформи, дотримання вимог чинного пенсійного законодавства.

Принцип гнучкості створює можливість вибору відповідного у певний час підходу до організації безпеки НПФ. Найчастіше використовується суб'єктами безпеки для покращення виконання завдань, передбачає включення у кожну структуру спеціальних механізмів, здатних швидко відреагувати на зміни зовнішнього та внутрішнього середовища.

Принцип своєчасності передбачає таке функціонування системи безпеки НПФ, яке б дозволяло на ранніх стадіях виявляти різноманітні деструктивні чинники і вживати адекватні заходи щодо запобігання негативним наслідкам та заподіяння шкоди об'єктам безпеки.

Комплексне дотримання наведених принципів спрямоване на впорядковане та ефективне функціонування системи безпеки НПФ.

Чільне місце у системі безпеки недержаних пенсійних фондів посідають об'єкти безпеки – це елементи системи, на який спрямовані дії деструктивного характеру. Безпечний стан об'єкта є у тому випадку, коли створені сприятливі умови для його нормального функціонування та розвитку. Безпека об'єкта здійснюється і підтримується суб'єктами безпеки за допомогою сукупності заходів протидії багатовекторним загрозам. У контексті нашого дослідження об'єктами безпеки є процеси недержавного пенсійного забезпечення громадян в країні.

Суб'єкти системи безпеки недержавних пенсійних фондів за допомогою використання відповідних методів та заходів забезпечують надійний захист об'єкта(ів) безпеки від різного роду загроз. У загальному вигляді суб'єктами безпеки є: недержавні пенсійні фонди, адміністратор НПФ, компанія з управління активами, банк-зберігач, державні органи влади, які визначають основні напрями розвитку пенсійного забезпечення в країні. Виявлення взаємозв'язків між суб'єктами безпеки сприятиме дієвості системи безпеки, яка спрямована на захист (збереження), розвиток недержавного пенсійного забезпечення, на збереження пенсійних внесків та їх ефективне інвестування, розвиток пенсійних фондів різної організаційно-правової форми як найважливішого стратегічного соціального ресурсу держави.

Висновки. Отже, перед вітчизняними недержавними пенсійними фондами як фінансовими посередниками потреба у створенні системи безпеки постала особливо гостро через їх функціонування у нестабільних умовах. Система безпеки має формуватися із дотримання принципів задля досягнення визначених цілей та завдань, що спрямовані на підвищення соціального захисту громадян в країні. При цьому безпека недержавних пенсійних фондів неможлива без створення, регулювання і підтримки державою сприятливих для цього умов. З іншого боку, безпека держави неможлива без стабільних, ефективно функціонуючих недержавних пенсійних фондів.

Література

1. Смовженко Т. С., Ткаченко Н. В., Цікановська Н. А. Недержавні пенсійні фонди у структурі сучасних пенсійних систем: монографія. К., 2012. 310 с.
2. Соколовська Г. І. Недержавні пенсійні фонди в Україні: становлення та перспективи розвитку: монографія. Тернопіль, 2016. 226 с.
3. Мохова Ю. Л., Писаренко Н. О. Стан та перспективи розвитку системи пенсійного забезпечення в Україні // Молодий вчений. 2018. №1. С. 468–471.
4. Прокопенко В. Ю. Виклики пенсійної реформи в контексті економічної безпеки держави // Український журнал прикладної економіки. 2018. №4. С. 78–82.
5. Малецька О. О. Оцінка впливу ризиків на фінансову стійкість пенсійного фонду України // Актуальні проблеми економіки. 2012. №5. С. 262–267.
6. Цікановська Н. А. До питання про визначення сутності поняття «фінансова безпека недержавних пенсійних фондів // Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ. 2012. №1. С. 59-67.
7. Шалієвська Л. І. Пенсійне забезпечення в системі економічної безпеки держави: монографія. Львів: «Растр-7», 2020. 196с.
8. Про недержавне пенсійне забезпечення: Закон України від 09.07.2003 р. № 1057-IV. Дата оновлення: 01.05.2018 р. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1057-15> (дата звернення: 30.04.2018 р.)
9. Функціонування добровільних приватних пенсійних систем в Україні: огляд і рекомендації. за ред. спеціалістів Світового банку. К. Світовий банк, 2014. 40 с.

References

1. Smovzhenko T. S., Tkachenko N. V., Tsikanovska N. A. (2012). Nderzhavni pensiini fondy u strukturі suchasnykh pensiinykh system: monohrafiia [Private pension funds in the structure of modern pension systems]. Kyiv. [in Ukrainian].
2. Sokolovska H. I. (2016). Nderzhavni pensiini fondy v Ukraini: stanovlennia ta perspektvyv rozvytku: monohrafiia [Private pension funds in Ukraine: formation and development prospects]. Ternopil. [in Ukrainian].
3. Mokhova Yu. L., Pysarenko N. O. (2018). Stan ta perspektvyv rozvytku systemy pensiinoho zabezpechennia v Ukraini [Status and prospects of development of the pension system in Ukraine]. Molodyi vchenyi [A young scientist], 1, 468–471 [in Ukrainian].
4. Prokopenko V. Yu. (2018) Vyklyky pensiinoi reformy v konteksti ekonomichnoi bezpeky derzhavy [Challenges of pension reform in the context of economic security of the state] Ukrainyskyi zhurnal prykladnoi ekonomiky [Ukrainian Journal of Applied Economics], 4, 78–82 [in Ukrainian].
5. Maletska O. O. (2012) Otsinka vplyvu ryzykiv na finansovu stiikest pensiinoho fondu Ukrainy [Assessment of the impact of risks on the financial stability of the pension fund of Ukraine] Aktualni problemy ekonomiky [Current economic problems], 5, 262–267 [in Ukrainian].
6. Tsikanovska N. A. (2012) Do pytannia pro vyznachennia sutnosti poniattia «finansova bezpeka nederzhavnykh pensiinykh fondiv [On the question of defining the essence of the concept of financial security of private pension funds] Naukovyi visnyk Lvivskoho derzhavnogo universytetu vnutrishnykh sprav [Scientific Bulletin of Lviv State University of Internal Affairs], 1, 59-67 [in Ukrainian].
7. Shaliiievska L. I. (2020) Pensiine zabezpechennia v systemi ekonomichnoi bezpeky derzhavy: monohrafiia [Pension provision in the system of economic security of the state], Lviv: «Rastr-7» [in Ukrainian].
8. Pro nederzhavne pensiine zabezpechennia. 2003 (Verkhovna Rada Ukrainy). [About non-state pension provision. 2003 (Verkhovna Rada of Ukraine)]. Ofitsiinyi sait Verkhovnoi rady Ukrainy. [Official site of the Verkhovna Rada of Ukraine]. <<http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1057-15>> [in Ukrainian]. (2020, грудень, 04)
9. Funktsionuvannia dobrovolnykh pryvatnykh pensiinykh system v Ukraini: ohliad i rekomendatsii. [Functioning of voluntary private pension systems in Ukraine: review and recommendations] za red. spetsialistiv Svitovoho banku. (2014). K. Svitovyi bank. [in Ukrainian].

Надійшла / Paper received: 03.10.2020

Надрукована / Paper Printed : 05.11.2020